

## NICOLAE IORGA ȘI BOTOȘANII

GHEORGHE MEDIAN

Între oamenii de seamă pe care Botoșanii i-a dat țării, istoricul Nicolae Iorga ocupă un loc distinct. Personalitate cu profilul renascentist, el a dominat vreme de câteva decenii viața culturală românească, fiind în același timp martor și participant activ la toate marile evenimente politice care s-au petrecut în România, începînd cu zbuciumatul an 1907 și sfîrșind cu anii grei de luptă îndirjită împotriva fascismului, care au procedat izbucnirea celui de al doilea război mondial.

Activitatea multilaterală desfășurată de Nicolae Iorga a inspirat de-a lungul anilor multe condeie, care au încercat să reliefeze locul și rolul marelui savant în viața culturală și politică românească din prima jumătate a secolului nostru, contribuția pe care acesta și-a adus-o la dezvoltarea științei românești, la propășirea culturală a țării, la realizarea marilor idealuri ale poporului român, la mai buna cunoaștere a României în lume. Urmărind aspectele cele mai importante ale activității lui Nicolae Iorga, puțini cercetători s-au ocupat de un aspect nu lipsit de importanță din punctul de vedere al unei mai profunde înțelegeri a personalității savantului și anume la legăturile acestuia cu meleagurile natale. Nu ne propunem să ne ocupăm de cauzele care au generat această lacună, dar opinăm că în privința relațiilor lui Nicolae Iorga cu Botoșanii, pentru mulți cercetători par a fi suficiente datele oferite de acesta în lucrarea autobiografică „O viață de om“, în care referirile la Botoșani sînt într-adevăr numeroase. Cu toate acestea, studiarea atentă a lucrărilor savantului, a bogatei sale corespondențe, a presei timpului și a altor izvoare documentare ne relevă un bogat material faptic, ce dovedește că, în ciuda tuturor aparențelor, Nicolae Iorga a păstrat permanente legături cu Botoșanii de-a lungul întregii sale vieți. Cunoașterea acestora poate da o imagine mai cuprinzătoare asupra personalității savantului, aducînd totodată date noi asupra unor evenimente, ce au angajat deopotrivă atât pe Nicolae Iorga cît și Botoșanii.

Abordînd problema legăturilor lui Nicolae Iorga cu Botoșanii, se impune precizat faptul că, dat fiind împrejurările deosebite care au determinat plecarea acestuia de aici în anul 1886<sup>1</sup>, un timp destul de în-

1 Nicolae Iorga „O viață de om — așa cum a fost“, Editura N. Stroilă, București, 1934, vol. I, p. 101.

delungat prezența sa în orașul copilăriei a fost rar semnalată. Licean și apoi student în Iași, doctorand în Germania și Franța, profesor la Universitatea din București, Nicolae Iorga vine în Botoșani la intervale mari de timp — odată în 1892, altă dată abia peste 11 ani în 1903<sup>2</sup> — de fiecare dată însă pentru scurtă vreme. Cu toate acestea el a păstrat permanent o puternică afecțiune orașului copilăriei, fiecare întâlnire cu acesta creîndu-i o stare emoțională „asemănătoare cu frica de a găsi altfel pe cineva iubit, de care ai stat foarte multă vreme departe.”<sup>3</sup>

La rîndul lor botoșănenii au nutrit o puternică admirație pentru Nicolae Iorga, a cărui evoluție pe calea afirmării au urmărit-o permanent cu justificată mîndrie. Cunoscut mai întîi în cercurile intelectuale ale orașului, numele istoricului a devenit cunoscut unor categorii tot mai largi de cetățeni ai orașului pe măsura afirmării sale în știință, publicistică, pe tărîm politic etc. Cu deosebire numele lui Nicolae Iorga devine popular după 1900, cînd acesta se afirmă ca unul dintre cei mai fermi apărători ai țărănimii, a cărei situație disperată începe să o cunoască tot mai bine. Pentru țărănimie „această clasă... care prin brațele ei, prin gîndurile ei, prin apostolii desfăcuți din mijlocul ei, ni-a asigurat pînă azi dăinuirea pe pămîntul strămoșesc”<sup>4</sup> — el cere lumină... acea lumină care-l pregătește pe țăran pentru un rol politic pe care, înaintea oricărei clase, el este chemat să-l aibă în această țară pe care el a întemeiat-o, el a apărut-o și el o susține astăzi cu birurile lui cele grele și cu brațul lui.”<sup>5</sup> Sînt cuvinte care vor face ca numele lui Nicolae Iorga să pătrundă în conștiința maselor, ca cel mai mare apărător al celor obidiți de la sate, lucru constatat și în ținutul Botoșanilor.

Numele tînărului istoric devine și mai cunoscut după apariția în 1906 a publicației „Neamul Românesc” prin care acesta inițiază o susținută campanie îndreptată spre rezolvarea marilor probleme cu care era confruntată lumea satelor. Prin această publicație, de mare popularitate Nicolae Iorga va cere realizarea unor reforme menite să ducă la îmbunătățirea vieții țăranilor, încercînd totodată „să trezească... iubire pentru strivita temelie a neamului... și... să cheme pe toți, mai ales pe înstrăinații de sus și o intelectualitate asupra căreia băteau multe vînturi, la datoria națională.”<sup>6</sup> În cazul în care nu se vor lua măsuri pentru grabnica îmbunătățire a vieții țăranilor, opina Nicolae Iorga — nu era exclusă posibilitatea izbucnirii unor „răscoale agrare”<sup>7</sup>, cu grave consecințe asupra țării.

Previziunile sale au căpătat mai repede decît era de așteptat o dramatică concretizare, în februarie 1907 izbucnind primele flăcări ale răscoalelor în Flămînzii Botoșanilor. Semnalarea primelor victime din rîndul răsculaților, la 4 martie, la Botoșani, a avut asupra tînărului istoric

2 Nicolae Iorga „Drumuri și orașe din România”, Editura Minerva, București, 1904, p. 174.

3 Ibidem

4 Ibidem

5 Ibidem

6 Nicolae Iorga „O viață de om — așa cum a fost”, p. 156.

7 Neamul Românesc, an I, nr. 24 București, 1906, p. 385.

efectul unui adevărat șoc, reacția imediată constituind-o publicarea în paginile „Neamului Românesc” a acelui extraordinar articol intitulat „Dumnezeu să-i ierte”, „...blestem contra unei întregi clase parazitare, care va deveni apoi răspândit de mîini nevăzute, împreună cu „vrem pămînt” a lui Coșbuc, unul din strigătele unei teribile revolte care a cuprins țara de la un capăt la altul.”<sup>8</sup> Invocînd iertarea divină pentru țărani împușcați la Botoșani, Nicolae Iorga punea la stîlpul infamiei pe toți cei ce se făceau vinovați de acest asasinat „...ciocoimea obraznică, politicienii hizi, cirmuitoarii neghiobi, urîndu-le să aibă în casele lor „...atîta belșug cît în bordeiele celor ce au murit, atîta fericire cît a fost în viața celor ce s-au zvîrcolit de gloanțe și atîta cinste și demnitate cît li s-a lăsat celor ce au murit, iar pe urma lor să rămîie ca pe urma celor împușcați...”<sup>9</sup>

Virulența cuvintelor folosite de Nicolae Iorga era nu numai expresia indignării firești față de o asemenea monstruozitate, ci și a durerii că acest tragic eveniment s-a întîmplat în orașul de care-l legau atîtea amintiri din anii copilăriei sale. Copleșit de durere, el încearcă acum să vină în ajutorul victimelor răscoalei, sacrificînd pentru a face rost de banii necesari în acest scop zestrea soției sale.<sup>10</sup> Primii spre care s-a îndreptat gîndul lui Nicolae Iorga au fost botoșănenii și spre a cunoaște mai bine soarta familiilor celor împușcați cărora intenționa să le trimită ajutoare bănești, el îi sorie profesorului Nicolae Răutu, rugîndu-l să-i trimită date concrete despre cei împușcați și familiile acestora.

La 3 aprilie 1907, profesorul Răutu îi trimitea lui Nicolae Iorga datele solicitate, exprimîndu-și în același timp convingerea că „...Pentru toți urmașii sătenilor (împușcați), un ajutor ar fi un adevărat dar cerosc.”<sup>11</sup> În urma primirii acestei scrisori, Nicolae Iorga expediază la Botoșani, pe adresa profesorului Răutu suma de 500 lei, rugîndu-l pe acesta să o împartă după cum va crede de cuviință familiilor îndoliate. La 8 aprilie Nicolae Răutu îi expedia o nouă scrisoare lui Nicolae Iorga confirmîndu-i primirea banilor, informîndu-l totodată că va trece la împărțirea acestora, după care îi va trimite actele justificative de împărțeală.<sup>12</sup> Zece zile mai tîrziu, la 18 aprilie, în localul Primăriei din Nicșeni, în prezența mai multor oficialități între care primarul comunei, protoiereul județului, medicul plasei tîrgului, șeful garnizoanei Botoșani, profesorul Răutu împarte oelor șase văduve rămase de pe urma celor împușcați cei 500 de lei, dînd fiecăreia în funcție de greutatea materiale pe care le avea, cite o sumă variînd între 60 și 100 de lei.<sup>13</sup> Ulterior, profesorul Răutu îi expediază lui Nicolae Iorga procesul verbal încheiat cu ocazia împărțirii banilor, informîndu-l că s-au luat măsuri ca din banii primiți, văduvele „...să-și prindă nevoile mai mari de care suferă și mai ales pe

8 Nicolae Iorga, „O viață om — așa cum a fost”, p. 157.

9 Nicolae Iorga „Dumnezeu să-i ierte”, în Neamul Românesc, an I. nr. 8 martie, 1907.

10 Barbu Theodorescu, op. cit. p. 38.

11 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 70, f. 111-112

12 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 70 f. 12.

13 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 86, f. 165

celle de hrană, unele neavînd ce să mîninoc, iar tot ce rămîine să depună la băncile populare de prin sate.“<sup>14</sup>

Ajutorul personal pe care Nicolae Iorga l-a acordat celor rămași de pe urma țăranilor împușcați, nu a fost singura acțiune umanitară inițiată de Nicolae Iorga în anul 1907. Tot el lansează prin intermediul Neamului Românesc o listă de subscripție națională în vederea creării unui fond de ajutorare materială a familiilor victimelor răscoalei. Apelul lansat de Nicolae Iorga a avut un puternic ecou în toată țara, fiind recepționat și la Botoșani. Aici, încă din luna aprilie profesorul Nicolae Răutu intenționa să deschidă o listă de subscripție pentru ajutorarea victimelor răscoalei. Acțiunea nu s-a desfășurat însă deloc ușor, întrucît — scria profesorul Răutu lui Nicolae Iorga — foarte mulți au fost influențați și intimidați de marii proprietari și de arendași, care se arătau „foarte îndirjiți și întăritați“.<sup>15</sup> Cu toate acestea, cîteva zeci de persoane, îndeosebi intelectuali, au subscris cu sume variînd între 1 și 20 de lei, reușindu-se colectarea sumei de 210 lei și 50 de bani, care a fost expediată pe adresa Neamului Românesc. În numărul din 16 august 1907, ziarul publică lista botoșănenilor care au contribuit la stringerea sumei mai sus amintite, printre aceștia numărîndu-se profesorii N. Răutu, Victor Fleury, Nicolae Blebea, Constantin Gallin, Arion Iacobeanu, preoții Gheorghe Manolescu și Constantin Sbirnea, avocatul Ioan Nicoleanu, pictorul Andronic Țăranu și alții.<sup>16</sup>

Desigur, suma nu este mare, dar așa cum sublinia profesorul Petre Irimescu în scrisoarea trimisă lui Nicolae Iorga odată cu banii, „în majoritatea cazurilor s-a contribuit cu inimă bună“.<sup>17</sup> Cu aceleași sentimente și cu aceeași dorință de „a ajuta multa și muta mizerie endemică a neamului nostru lăsat pradă nepăsării și lăcomiei altora“<sup>18</sup> au dat curs apelului lansat de Nicolae Iorga și alți locuitori ai județului. În acest sens menționăm inițiativa profesorului Ilie Ghibănescu din Dorohoi, care a strîns o sumă de bani de la „cîțiva profesori și elevi ai liceului local, pentru alinarea unui pic din suferința nenorociților rămași pe drumuri în urma răscoalelor“<sup>19</sup>, sumă pe care în octombrie fi expediază pe adresa Neamului Românesc.

Atitudinea adoptată de Nicolae Iorga față de evenimentele din primăvara anului 1907 au făcut ca numele său să devină cunoscut în cele mai largi cercuri ale societății românești. Acest lucru se constată și la Botoșani, unde numele savantului este din ce în ce mai des amintit, de cei mai mulți cu mîndria de a se ști concetățenii acestuia dar și de foarte mulți cu speranța că, în sfîrșit, a apărut omul care să-i apere pe cei mulți și necăjiți. Așa se explică numărul mare de scrisori ce-i sînt trimise începînd chiar cu anul 1907 și continuînd în anii următori, prin care nu-

14 Ibidem, f. 160

15 Ibidem, f. 160

16 Neamul Românesc, an II, nr. 50, 16 aug. 1907, p. 476.

17 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 78, f. 75.

18 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 81, f. 115.

19 Ibidem

meroși botoșăneni își exprimă admirația față de patriotismul de care dăduse dovadă în zilele rășcoalei. Alături de felicitări în multe scrisori era adresată invitația de a reveni în ținuturile natale, în mijlocul celor care îi purtau o mare recunoștință pentru tot ceea ce făcuse pentru ei, pentru ai lumina cu sfaturile sale în acele vremuri de grea cumpănă.<sup>20</sup>

Popularitatea cîștigată de Nicolae Iorga în primăvara anului 1907, va face ca aceasta să părăsească preocupările strict științifice și culturale și să-și îndrepte atenția spre o nouă sferă de activitate — cea politică. Astfel, el își depune candidatura în alegerile parlamentare desfășurate în primăvara anului 1907, candidînd împreună cu profesorul universitar ieșean A. C. Cuza pe aceeași listă pentru Colegiul al doilea, la Iași. Bucurîndu-se de multe simpatii în rîndul alegătorilor din Iași, Nicolae Iorga iese învingător în fața mai vîrstnicului său contracandidat, reușind astfel că la numai 36 de ani să ajungă deputat în Parlamentul țării.

Candidînd la Iași unde nu putea fi sigur de reușită, Nicolae Iorga își depune în același timp candidatura și la Botoșani, tot sub titulatura de independent, și tot la Colegiul al doilea. În vederea depunerii candidaturii, el se adresează profesorului Nicolae Răutu, căruia îi trimite cererea de înscriere la Tribunalul Botoșani, rugîndu-l pe acesta să rezolve toate problemele privitoare la înscrierea oficială pe lista candidaților și la campania electorală.

Cererea lui Nicolae Iorga l-a pus pe profesorul Răutu într-o situație foarte delicată. El era liberal și a se ocupa de depunerea candidaturii și susținerea unui candidat neînregimentat în partidul său, îi putea aduce mari neplăceri. În același timp însă, simpatia și admirația pentru fostul său elev îl determină pînă la urmă să dea curs rugăminții lui Nicolae Iorga căruia la 5 mai 1907 îi trimite o scurtă scrisoare, în care îl asigură de tot concursul său, comunicîndu-i totodată că, pentru botoșăneni, candidatura sa „în vremurile de restriște de acum ar fi unul din cele mai fericite momente, ca să se dea pe față puterea de viață, de conștiință și de demnitate a elementului românesc de prin părțile noastre.” De asemenea el îl asigura pe tînărul candidat că va face totul pentru a-i asigura reușita, chiar dacă pentru aceasta ar merge pînă acolo încît și-ar jentfi „propria personalitate politică în sînul partidului local”,<sup>21</sup> dar are credința că totul va fi zadarnic. El își baza presupunerea pe investigațiile făcute în rîndul alegătorilor botoșăneni, care l-au dus la concluzia că depunîndu-și candidatura, Nicolae Iorga „ar avea un număr frumos de voturi, dar acestea nu i-ar putea asigura reușită, mai ales că aici fiind un număr mic de alegători, administrația putea ușor să influențeze rezultatul alegerilor”.<sup>22</sup> Avînd deci în vedere aceste considerente, el îl sfătuia pe Nicolae Iorga să mai reflecteze în problema depunerii candidaturii și în cazul în care în cîteva zile nu-și va schimba hotărîrea, el se angaja să găsească numărul de alegători trebuincioși și să depună la Tribunal cererea de în-

20 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 96, f. 139.

21 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 95, f. 111.

22 Ibidem

soriere, „oricare ar fi urgia ce mi-aş atrage asupra-mi din partea partidului din care fac parte.“<sup>23</sup>

Neprimind în răstimp de o săptămână răspunsul aşteptat, la 12 mai profesorul Răutu îi trimite o nouă scrisoare lui Nicolae Iorga, prin care îi face cunoscut că „a luat măsuri ca să se găsească numărul de alegători cerut pentru prezentarea petiţiunii la Tribunal.“ În ceea ce priveşte rugămintea lui Iorga de a i se organiza o întrunire publică în cadrul căreia să-şi prezinte în faţa alegătorilor botoşăneni programul său electoral, profesorul Răutu îşi exprima părerea că în acele momente ea nu era nimerită, întrucît nu avea cine să-l ajute să facă mobilizarea, iar lipsa unui public numeros „ar fi jignitor şi dăunător pentru ideea atît de mare şi de frumoasă pentru noi, a românismului.“<sup>24</sup> Fără a ţine cont de părerea profesorului Răutu, Nicolae Iorga vine la Botoşani, dar conform previziunilor, la întrunirea ținută la Teatrul Popovici a participat foarte puţină lume<sup>25</sup>, putîndu-se anticipa astfel rezultatul alegerilor. În privinţa acestora, în cadrul primului tur de scrutin la Colegiul al doilea, pe primele locuri au ieşit liberalul Alexandru Smelţ şi conservatorul V. Isăcescu cu acelaşi număr de voturi, Nicolae Iorga ieşind al treilea, cu un număr de 179 de voturi.

Pentru desemnarea cîştigătorului alegerilor este organizat un nou tur de scrutin, şi în perspectiva acestuia atît liberalii cît şi conservatorii îşi întetesc campania de susţinere a candidatului lor. Se pune în primul rînd problema atragerii celor 179 de alegători care în primul tur de scrutin votaseră pentru Nicolae Iorga şi care puteau decide soarta alegerilor. În acest scop, conservatorii, prin avocatul Vladimir Sardin răspîndesc zvonul că Nicolae Iorga ar fi trimis acestuia o telegramă prin care roagă pe cei care votaseră pentru el, să-şi dea votul candidatului conservator.

Spre a evita o asemenea situaţie, şi a da cîştig de cauză candidatului liberal, profesorul Răutu îi scrie la 31 mai lui Nicolae Iorga, rugîndu-l să răspîndească zvonul lansat de conservatori, întrucît „...Interesul democraţiei române este ca la balotajul de la Colegiul al doilea de Cameră, să iasă ...Al. Smelţ...“<sup>26</sup> Nemaifiind interesat în ceea ce se va întîmpla, Nicolae Iorga nu dă curs cererii profesorului Răutu, cu atît mai mult cu cît telegrama incriminată şi care fusese afişată în mai multe locuri publice din oraş, nu se referea nici măcar aluziv la candidatul conservator. Textul acesteia era următorul : Sardin — Botoşani, „Mulţumesc prin Dumnezeu celor 179 de Botoşăneni cari au dovedit că ştiu să aleagă. Deputat al Iaşilor, doresc ca voturile ce mi s-au dat să se întoarcă asupra unui deputat independent, cu iubire pentru neam şi milă pentru ţărani.“<sup>27</sup> N. Iorga.

Înfrînt il alegerile din Botoşani, Nicolae Iorga a avut satisfacţia de a ieşi învingător la Iaşi, intrînd în Camera deputaţilor ca deputat din par-

23 Ibidem

24 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 71, f. 237-240.

25 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 70, f. 269.

26 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 71, f. 255.

27 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 73, f. 88.

tea acestui oraș. Succesul său a fost salutat cu bucurie de toți cei ce îi acordaseră votul la Botoșani, ca și de cei care i l-ar fi acordat dacă prin gestul lor nu și-ar fi periclitat existența<sup>28</sup> și care nutreau credința că tinărul parlamentar își va exercita mandatul în spiritul în care se afirmase, ca susținător al intereselor celor mulți.

Din mulțimea de felicitări care i-au fost adresate de botoșăneni după succesul de la Iași, am desprins-o pe cea expediată de Constantin Hasnaș, care asigurându-l că „n-a fost om în țara românească, care să nu tresară de bucurie la vestea izbînzii... îi declara : în fața jосnicilor de acum, v-ați ridicat ca un urmaș vrednic al trecutei generații de idealiști și a-ți pătruns în arena de luptă în care iubirea D-voastră de binele multului popor românesc va căpăta întrupare în fapte : ați propovăduit pînă acum cuvîntul unei vremi noi și ați fost ascultat. Acum aveți și arena de luptă. Pentru izbînda acesteia vă trimit cele mai călduroase (felicitări).“<sup>29</sup>

La numai cîteva zile de la terminarea alegerilor, Nicolae Iorga vine din nou la Botoșani unde în sala Teatrului Popovici, în fața unui public numeros, scăpat de obsesia alegerilor, prezintă o foarte interesantă conferință cu subiectul „Moldova noastră și Bucovina“, în vederea strîngerii de fonduri destinate Leagănului Sfînta Maria din Iași.<sup>30</sup> Era întîia dată cînd botoșănenii și-au putut da seama în mod concret de valoarea tinărului istoric, cu care în anii care vor urma vor stabili strînse și trainice legături. Mulți botoșăneni îi vor trimite colaborări pentru Neamul Românesc, îl vor sprijini într-o serie de acțiuni pe care le inițiază precum înființarea Societății pe acțiuni „Neamul Românesc“ care-și propunea crearea unei tipografii pentru publicația cu același nume<sup>31</sup>, înființarea unor biblioteci etc. Totodată Nicolae Iorga va fi insistent rugat să vină la Botoșani, ori de cîte ori un eveniment deosebit urma să se producă aici, așa cum au fost în 1908 înființarea Tipografiei „Moldova de sus“<sup>32</sup> și a Societății corale și filantropice „Unirea“ Popăuți.<sup>33</sup>

Urmărindu-i atent activitatea parlamentară și luînd act de înflăcăratele discursuri în care Nicolae Iorga a luat apărarea țărănimii botoșănenii îi vor adresa rugămintea de a tipări discursurile și interpelările ce le va face în Parlament, fie în gazete, fie pe foi volante, spre a putea fi răspîndite în popor.<sup>34</sup> De asemenea, din Botoșani vor fi expediate pe adresa savantului, ajuns în Comitetul Central al Ligii Culturale numeroase cereri de înscriere în ligă, aici neexistînd la acea dată o secție a

28 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 96, f. 139.

29 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 70, f. 269.

30 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 110, f. 68.

31 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 102, f. 155.

32 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 104, f. 168.

33 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 106, f. 49.

34 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 73, f. 311.

35 Biblioteca Academiei R.S.R. Fond Nicolae Iorga, vol. 111, f. 78.

acesteia,<sup>35</sup> sau bani strinși din organizarea unor acțiuni culturale, destinați de asemenea Ligii Culturale.<sup>36</sup>

Desigur, multora dintre solicitările adresate Nicolae Iorga nu le-a putut da curs. Pe altele însă le-a sprijinit cu tot ce i-a stat în putință, aceasta contribuind la o mai puternică strângere a legăturilor sale cu Botoșanii. Unele dintre acestea sînt cunoscute, altele așteaptă să fie relevate, pentru a putea prezenta într-o lucrare, unitară ceea ce de la început am numit, Iorga și Botoșanii.